

Offentligt sammanträde med Samråds- och MKB-grupp Forsmark

Dag Torsdagen den 13 september 2007
Tid Klockan 09.00– 12.30
Plats SKB:s platsundersökningskontor, Forsmarks hamn

Närvarande

Länsstyrelsen i Uppsala län Leif Byman, ordförande
Mats Lindman
Östhammars kommun Bertil Alm
Barbro Andersson Öhrn
Ronald Arvidsson
Sten Huhta
Hans Jivander
Virpi Lindfors
Jacob Spangenberg
Anna-Lena Söderblom
Arno Unge
SKI Holmfridur Bjarnadottir
Bengt Hedberg
SSI Elisabeth Öhlén
SKB Kaj Ahlbom
Saida Laârouchi Engström
Bengt Leijon
Gerd Nirvin
Olle Olsson
Erik Setzman
Sofie Tunbrant, sekreterare
MKG Lisa Hedin, Johan Swahn
SERO Olof Karlsson

Utöver ovanstående representanter från:

Allmänheten, Energi för Östhammar (EfÖ), Opinionsgruppen för säker slutförvaring (Oss) samt referensgruppen och beredningsgruppen i Östhammars kommun. Totalt cirka 5 personer.

Nästa möte Onsdagen den 5 december 2007, klockan 09.00-15.30
Gemensamt möte med MKB-forum Oskarshamn
Plats: Arlanda

Innehåll

1. Mötets öppnande och fastställande av dagordning	3
2. Föregående mötesprotokoll	3
3. Övergripande information från SKB	3
4. Lägesrapporter	3
4.1 Östhammars kommun	3
4.2 Länsstyrelsen i Uppsala län	4
4.3 SKI	4
4.4 SSI	6
4.5 SKB	6
5. Summering av platsundersökningarna	9
6. Övriga frågor	10
7. Öppen frågestund	10
8. Nästa möte	14
9. Inför fältbesöket	14

Bilagor

Lägesrapporter – visade OH-bilder

- 1 – Virpi Lindfors, Östhammars kommun
- 2 – SKI (Inte visade pga tekniskt fel)
- 3 – Olle Olsson, SKB
- 4 – Erik Setzman, SKB
- 5A – Kaj Ahlbom, SKB
- 5B – Bengt Leijon, SKB

Mötet var offentligt och därmed öppet för alla.

1. Mötets öppnande och fastställande av dagordning

Ordförande Leif Byman, Länsstyrelsen i Uppsala län, öppnade mötet med att hälsa alla välkomna. Utsänt förslag till dagordning godkändes.

2. Föregående mötesprotokoll

Föregående möte den 6 december 2006, var gemensamt med MKB-forum i Oskarshamn. Två protokoll har upprättats med likalydande innehåll. Båda protokollen justeras av deltagande parter. Båda protokollen har skrivits under av deltagarna i MKB-forum vid deras möte igår (12 september) och cirkuleras på detta möte för resterande underskrifter.

3. Övergripande information från SKB

Saida Laârouchi Engström, SKB gav övergripande information från SKB.

I slutet av september kommer SKB att lämna in Fud-program 2007 till SKI. Där konstateras bland annat att den översiktliga tidsplanen hålls.

I juni beslutade SSI att införa ett tillfälligt deponeringsstopp vid slutförvaret för radioaktivt driftavfall i Forsmark (SFR). Bakgrunden var missnöje med de redovisningar som SKB lämnat angående innehåll av olika radioaktiva ämnen i anläggningen och deras betydelse för den långsiktiga säkerheten. Även SKI har begärt liknande kompletteringar. SKB har arbetat med de kompletteringar som SSI begärt och kommer att redovisa dessa under hösten.

I juli lämnade SKB in en ansökan till SKI om att få inleda provdrift för Clab etapp 2. För närvarande granskar SKI det inlämnade materialet. Förhoppningsvis får SKB tillstånd att inleda provdrift under hösten 2007.

Vid sidan av dessa lite speciella uppgifter löper driftverksamheten och arbetet inom kärnbränsleprojektet planenligt.

4. Lägesrapporter

4.1 Östhammars kommun

Virpi Lindfors informerade om några av kommunens aktiviteter sedan förra mötet.

Kommunens verksamhet vad gäller ett slutförvar för använt kärnbränsle kan grovt delas in i ”information och dialog” samt ”granskningar”.

”Information och dialog” riktar sig såväl lokalt som regionalt och nationellt. Den ändrade politiska majoriteten efter valet, har under året föranlett aktiviteter med de nya politikerna. Vidare har en tidning, med lite blandad information, gått ut till alla hushåll i kommunen.

Referensgruppens möten är öppna för allmänheten och antalet deltagare har ökat från 5–10 till 10–20. Kommunen arrangerade tillsammans med Bruksgymnasiet en temadag den 12 september.

Inom ramen för ”granskningar” läses nu SR-Can, mest för kunskapsinhämtning, men de frågor och oklarheter man hittar påtalas. Vad gäller ansökan för inkapslingsanläggningen är MKB:n genomgången och nu går själva ansökan igenom. Snart kommer även Fud-program 2007, som också mest ses som en kunskapskälla.

Visade OH-bilder finns i *bilaga 1*.

4.2 Länsstyrelsen i Uppsala län

Mats Lindman redogjorde för Länsstyrelsens verksamheter hittills under året.

Länsstyrelsen har deltagit i flera olika möten till exempel:

- April – Storregionalt KASAM-seminarium i Uppsala. Där deltog ansvariga politiker och tjänstemän i näraliggande kommuner, län och landsting.
- April – Landshövdingens möte med riksdagsmän i länet. Slutförvarsfrågan var en av de frågor som uppmärksammades.
- Juni – Fältbesök och samrådsmöte i Forsmark, med syftet att följa upp de försiktighetsåtgärder som Länsstyrelsen föreskrivit under SKB:s platsundersökningar samt att få orientering om fortsatta undersökningar och monitoreringsprogram.
- Församråd med SKB om planerad utbyggnad av SFR inklusive de platsundersökningar, samråd och prövningar som kommer att behövas inför en sådan utbyggnad.
- September – Forsmarks Kraftgrupp AB:s samråd om ett planerat mellanlager för interna härdkomponenter (härds-krot) i väntan på slutför för långlivat avfall, SFL.

Slutligen informerade Mats Lindman om att huvudförhandling i Miljödomstolens prövning om nytt tillstånd enligt miljöbalken, för fortsatt verksamhet inklusive effekthöjning vid Forsmarks kärnkraftverk, troligen kommer att hållas under vecka 41.

Frågor i anslutning till presentationen

Fråga: Östhammars kommun undrade om mellanlagret för härds-krot konkurrerar om utrymme med en eventuell inkapslingsanläggning i Forsmark.

Svar: SKB svarade att det finns gott om plats, men att man ska titta närmare på det.

4.3 SKI

Holmfridur Bjarnadottir och **Bengt Hedberg** gav en lägesrapport för SKI:s arbete.

Holmfridur Bjarnadottir informerade om att planerna på att lägga samman SSI och SKI till en ny myndighet går vidare. Målsättningen är att sammanläggningen ska genomföras så att den nya myndigheten kan starta sin verksamhet den 1 april 2008. En särskild utredare ska ges i uppdrag att förbereda och genomföra bildandet av den nya myndigheten. Avsikten är att senare utse utredaren till generaldirektör och chef för den nya myndigheten. Någon utredare är ännu inte utsedd.

En ny enhet för finansieringsfrågorna, med Per-Anders Bergendahl som enhetschef, kommer att bildas inom SKI. Enheten kommer att ansvara för utbetalningarna från Kärnavfallsfonden. Den 1 januari 2008 träder ny lagstiftning ikraft, vilket innebär att det inte längre kommer att vara möjligt för kommuner som inte deltar i platsundersökningarna, att söka medel ur fonden.

Regeringen har nyligen gett Statskontoret i uppdrag att utvärdera försöksverksamheten med stöd ur Kärnavfallsfonden till ideella föreningar. Utvärderingen omfattar frågor om medlen har använts på avsett sätt, vilken effekt stödet har haft och om stödet bör fortsätta. Uppdraget ska redovisas till Miljödepartementet under våren 2008.

SKI:s granskning av SR-Can fortskrider som planerat, vilket innebär att synpunkter kommer att lämnas till SKB i slutet av 2007. Huvudslutsatserna kommer att presenteras för SKB den 14 december, informationsmöten kommer att hållas för övriga i början av år 2008. De externa konsulternas rapporter ges ut under nästa år.

Regeringen har beviljat SKI anstånd i tre månader, till den 30 juni 2008, med att lämna yttrande över Fud-program 2007. SKI bjuder in remissinstanserna till informationsmöte den 26 oktober på SKI, Stockholm. Östhammars kommun anordnar ett Fud-seminarium den 1 november.

Bengt Hedberg informerade om SKI:s arbete med ansökan för inkapslingsanläggningen.

Ansökan lämnades in till SKI den 6 november 2006. Redan i ansökan aviserade SKB om kompletteringar under 2008, bland annat en gemensam preliminär säkerhetsbedömning för inkapslingsanläggningen och Clab. Ansökan för inkapslingsanläggningen kommer att bli fullständig i och med ansökningarna 2009. Då kommer det också att finnas en samlad miljökonsekvensbeskrivning för regeringens prövning av Clab, inkapslingsanläggning och slutförvar enligt såväl kärntekniklagen som miljöbalken.

SKI har genomfört ett begränsat utskick av ansökan. SKI:s granskning med tillhörande formell remiss kommer att ske med bland andra SSI, Oskarshamns kommun och Östhammars kommun samt miljödomstolen efter SKB:s kompletteringar 2009.

Under resterande del av året kommer SKI att fördjupa sig i vissa principiella frågeställningar och vissa sakfrågor i ansökan och ge SKB en återkoppling i slutet av året.

De OH-bilder som var avsedda att visas (tekniken krånglade ...) finns i *bilaga 2*.

Frågor i anslutning till presentationerna

Fråga: Östhammars kommun frågade om den nya finansieringslagen innebär att bara vald kommun kan söka pengar efter platsvalet.

Svar: SKB svarade att fram till beslut från regeringen, räknas båda kommunerna som platsundersökningskommuner.

Fråga: Östhammars kommun undrade vad SKI:s anstånd på tre månader för att lämna synpunkter på Fud-program 2007 innebär för kommunens tidsplan. Nu gäller senast 15 mars för kommunen att lämna synpunkter. Kommunen ska precis ha ett möte för att planera sitt granskningsarbete, så det vore bra att få ett snabbt besked om även det datumet har förskjutits.

Svar: SKI visste inte vilket datum som gäller, utan återkommer till kommunen med besked. (SKI har efter mötet framhållit att det är den 15 mars 2008 som gäller som sista dag för yttrande.)

Fråga: Östhammars kommun är orolig över att man tycker sig se att myndigheterna inte verkar hinna med sina åtaganden. Varför har man inte tillräckliga resurser? Beslutet om sammanläggningen av myndigheterna kom oväntat. Östhammars kommun har tillsammans med Oskarshamns kommun skrivit till regeringen om att man vill försäkra sig om att myndigheterna har tillräckliga resurser, men har ännu inte fått något svar.

Svar: SKI svarade att man anser sig ha de resurser som man behöver. Granskningen av SR-Can löper enligt plan och man har fått dispens för granskningen av Fud-programmet. Kommande behov kommer att analyseras.

4.4 SSI

Elisabeth Öhlén, från avdelningen Kärnteknik och avfall kompletterade med lite information om SSI:s arbete.

SSI arbetar parallellt med SKI fram till sammanläggningen av myndigheterna, vad gäller till exempel kommande granskning av Fud-program 2007 och andra tunga granskningar.

SFR-ärendet kommer att prioriteras när handlingarna kommer.

Frågor i anslutning till presentationen

Fråga: Östhammars kommun undrade på vilket sätt sammanläggningen av SSI och SKI kommer att påverka SSI:s myndighetsutövning. Kommer SSI fortsättningsvis att kunna yttra sig som expertinstans? Sverige kan ju betraktas som föregångsland med att ha två myndigheter som arbetar med säkerheten kring kärnteknik och strålskydd.

Svar: SSI svarade att man kommer att verka som *en* myndighet efter sammanläggningen. Det finns inget som tyder på någon ändring i prioriteringarna vad gäller strålskyddet.

SKI instämde i att den nya myndigheten kommer att arbeta efter befintlig lagstiftning.

SKB menade att det inte finns något motsatsförhållande mellan myndigheterna. Sammanläggningen innebär att frågorna kommer att hanteras som i andra länder, av *en* myndighet.

4.5 SKB

4.5.1 Olle Olsson redogjorde för vad som hänt med den inlämnade ansökan för inkapslingsanläggningen.

Ansökan lämnades in till SKI i november 2006. Den 16 mars 2007 meddelade SSI att man identifierat 17 brister i ansökan och att man gör bedömningen att det inte är meningsfullt att genomföra en fullständig granskning.

Den 29 mars 2007 lämnade SKI inledande synpunkter på ansökan, där man framförde att den måste kompletteras med underlag avseende den integrerade anläggningen – inkapslingsanläggningen och Clab. SKB menar att underlaget vad gäller inkapslingsanläggningen är

komplett och att man är medveten om att underlaget för den integrerade anläggningen måste kompletteras. Det framgick redan i ansökan.

SKB har delat in SSI:s identifierade brister i fem olika kategorier:

- **Detaljeringsgrad i ansökan i förhållande till kommande ansökningar om prov- och rutinmässig drift**

SKB kommer att redovisa efterfrågad information, men i ett senare skede.

- **Enklare justering/förtydligande**

SKB justerar/förtydligar enligt myndighetens önskemål. Materialet finns i ansökan.

- **Invändningar eller avvikande bedömning**

SKB har invändningar/avvikande åsikt i förhållande till kompletteringskravet.

- **Oklart/frågetecken om vad myndigheten menar**

SKB behöver ett förtydligande. Till exempel vad menar SSI med "... i vissa fall bristfällig". Vad är bristfälligt?

- **Kvalitetsbrist**

SKB har skickat med fel dokument, gjort fel hänvisning eller dylikt.

SKB redovisade sin syn på de brister som SSI påtalat, vid möte med SSI (och SKI) den 23 augusti. SSI kommer att lämna förtydliganden. SKI:s statusrapport för granskningen beräknas inkomma i slutet av året.

Visade OH-bilder finns i *bilaga 3*.

Frågor i anslutning till presentationen om ansökan för inkapslingsanläggningen

Fråga: Östhammars kommun undrade varför kapselfabriken inte ingår i ansökan för inkapslingsanläggningen. Kapselfabriken kommer ju bara att finnas specifikt för detta.

Svar: SKB svarade att kapselfabriken inte kommer att finnas med i den kommande MKB:n för slutförvarssystemet. Exakt vilken verksamhet som kommer att bedrivas vid kapselfabriken vet man ännu inte, men det kommer inte att vara någon kärnteknisk verksamhet. Avgränsningen av MKB:n har diskuterats i samrådet och det har inte kommit några invändningar mot att kapselfabriken inte ingår, varken från SSI eller SKI.

Fråga: Östhammars kommun undrade över förändringarna i hur ansökningarna delas upp och lämnas in. Först är det ansökningar om inkapslingsanläggning och slutförvar i två separata ärenden. Sedan ska de slås ihop och nu är det en uppdelning igen.

Svar: SKI svarade att SKB:s planering innebär att myndigheterna kan lämna samtidiga yttranden till regeringen.

SKB har alltid menat att det är nyttigt för alla inblandade att starta tidigt. Ansökan för inkapslingsanläggningen är en genomarbetad ansökan och att börja med att titta på den, ger erfarenhet om hur fortsatt arbetet bäst läggs upp. Det är länge sedan ansökningar för nya kärntekniska anläggningar var aktuella.

SKB har ingen avsikt att någon ska yttra sig om inkapslingsanläggningen, innan allt underlag för hela systemet finns på bordet.

Olle Olsson fortsatte med att berätta om **status för platsundersökningen i Oskarshamn.**

Platsundersökningen i Oskarshamn har pågått under fem år. År 2004 prioriterades Laxemar för de fortsatta undersökningarna och under 2005 begränsades insatserna till de södra och västra delarna av Laxemar. Det område som är aktuellt för anläggningsdelarna på markytan heter Oxhagen, som ligger nordväst om byn Ström.

Berggrunden i Oxhagenområdet består av kvartsmonzodiorit och har låg sprickfrekvens samt låg vattenföring. I säkerhetsanalysen SR-Can ingick data från Laxemarområdet. När arbetet med SR-Can bedrevs, saknades data från området vid Oxhagen. De data som nu finns tillgängliga förefaller vara mer gynnsamma än vad som antagits för Laxemar i SR-Can.

De planerade borrhningarna i Laxemar har avslutats. Totalt blev det ett 40-tal kärnborrhål och ett 30-tal hammarborrhål. En återstående fråga är hur deformationszonen "ZSMNW042A" i södra delen av Laxemarområdet lutar och hur uthållig den är. För att klarlägga detta kommer ett kompletterande borrhål – KLX27A – att borrar. Borrhningen och undersökningarna i borrhålet beräknas vara avslutade i början av år 2008.

Visade OH-bilder finns i *bilaga 3*.

Frågor i anslutning till presentationen om platsundersökningen i Oskarshamn.

Fråga: Östhammars kommun frågade hur djupt förvaret planeras att ligga i Laxemar och om det verkligen ryms inom området.

Svar: SKB svarade att det planerade djupet är 500 meter och att området rymmer 6 000 kapslar, med marginal.

4.5.2 Erik Setzman redogjorde för de samrådsmöten som SKB hade före sommaren samt samrådsplaneringen framöver.

Allmänna samrådsmöten hölls den 28 maj i Oskarshamn och den 31 maj i Forsmark. Ett underlag med temat "Säkerhet och strålskydd" togs fram inför mötena och skickades på skriftligt samråd till berörda statliga myndigheter och verk, berörda kommuner och länsstyrelser samt till de organisationer som erhåller medel ur Kärnavfallsfonden för att följa samråden. Synpunkter har inkommit från ett 15-tal instanser. Protokollen från mötena har skickats till respektive justeringsmän för granskning. Arbetet pågår med att besvara skriftligt inkomna synpunkter.

Den 8 september hölls det årliga närboendemötet i Forsmark. I anslutning till det genomfördes ett samrådsmöte, för att ge närboende utrymme att föra fram sina frågor kring ett eventuellt slutförvar för använt kärnbränsle i Forsmark. Inget särskilt samrådsunderlag var framtaget. Mötet fokuserade på de frågor och synpunkter som deltagarna hade. Fortsättningsvis kommer samrådsmöten att hållas i anslutning till närboendemöten, i Forsmark såväl som i Oskarshamn.

Erik Setzman informerade om kommande samrådsmöten. Under september/oktober inleds skriftligt samråd med Östersjöländerna enligt Esbo-konventionen, del 1. Del 2 kommer att baseras på delar av det underlag som kommer att ingå i ansökningarna år 2009 och alltså inledas efter att ansökningarna lämnats in.

Allmänna samrådsmöten kommer närmast att hållas våren 2008. Inför dessa kommer ett underlag med temat, "Lokalisering – Logistik – Gestaltning" att tas fram. Efterföljande teman kommer att vara:

- Säkerhet och strålskydd, del 2
- Vattenverksamhet
- Preliminär MKB.

Visade OH-bilder finns i *bilaga 4*.

Frågor i anslutning till presentationen

Fråga: Östhammars kommun undrade om alla samråd kommer att genomföras under 2008, inklusive om preliminär MKB?

Svar: SKB svarade att alla samråd kommer att genomföras i god tid innan ansökningarna lämnas in.

5. Summering av platsundersökningarna

5.1 Kaj Ahlbom, SKB gav en överblick av läget för platsundersökningen i Forsmark.

Efter nästan sex års undersökningar är det sedan några månader färdigborrat. Inom platsundersökningsprogrammet har det borrats 25 stycken kärnborrhål, med en total sträcka av 18 kilometer. Dessutom har ett stort antal hammarborrhål och jordborrhål borrats. Platsundersökningen i Forsmark har resulterat i 550 rapporter.

Undersökningen har resulterat i en bra bild av områdets geologi. Berget är sprickigt och vattenförande ned till cirka 200 meters djup och nedanför förhållandesvis torrt och sprickfattigt. En fråga som studerats mycket är, vad de relativt höga bergspänningarna i Forsmark kan få för påverkan på slutförvaret. Frågan har fått lägre dignitet varterfter vi fått fram data. Förvaret behöver inte läggas ytligare på grund av bergspänningarna, utan det djup som rekommenderas är 450–500 meter. Problemet med bergspänningarna är främst riskerna för bergutfall under byggandet och driften.

Under de kommande två åren ska den stora mängden insamlat datamaterial analyseras och användas i arbetet med till exempel analysen av den långsiktiga säkerheten, miljökonsekvensbeskrivningen och projekteringen av slutförvaret.

Mycket av kommande verksamhet i Forsmark kommer att vara inriktad på fortsatt information och kontakter med närboende. Monitoringsprogrammet som pågår i såväl Forsmark som Oskarshamn kommer att fortsätta i första hand till platsvalet 2009. Möjligen fortsätter det därefter fram till dess det finns ett regeringsbeslut om slutförvarets lokalisering.

Visade OH-bilder finns i *bilaga 5A*.

Ett av resultaten från den senaste Temoundersökningen är att 74 % av kommunens invånare tycker att SKB:s information fungerar bra eller mycket bra. SKB kommer att fortsätta informera om vad som händer inom kärnbränsleprojektet, till exempel med alla data som samlats in under platsundersökningarna.

Kaj Ahlbom avslutade med att informera om att visserligen är platsundersökningarna för slutförvaret för använt kärnbränsle är avslutade, men en bormaskin kommer tillbaka på piren i vår, för undersökningar inför utbyggnaden av SFR, Slutförvaret för radioaktivt driftavfall. Det ska byggas ut med ytterligare bergrum för driftavfall och rivningsavfall. Bygget av en första etapp planeras starta år 2015.

Frågor i anslutning till presentationen

Fråga: Östhammars kommun vill betona att SKB:s fortsatta informationsverksamhet är viktig. Svaren på en enkät till referensgruppen visade att man är osäker på vad gruppens uppgifter är. SKB:s fortsatta information kommer att ge underlag för gruppens arbete.

Svar: SKB konstaterar att visserligen är borrhningarna slut, men mycket annat pågår. Arbetet med MKB och projektering kommer att ge mer praktiska resultat framöver som man kan samlas kring. SKB ställer fortsatt upp på dialog och hjälper gärna till med att hålla intresset uppe i olika grupper.

5.2 Bengt Leijon, SKB visade möjliga utformningar av slutförvaret och redogjorde kort bland annat om lokala transporter i samband med byggande och drift av slutförvaret.

För närvarande pågår projekteringen av slutförvarets alla delar, både på och under markytan. Inom nuvarande industriområde finns det tillräckligt utrymme för ovanmarksdelarna och bergupplagen. Det enda på markytan som kommer att ligga utanför industriområdet är några ventilationsschakt och nödvändig infrastruktur.. Östhammars kommun håller på att uppdatera och komplettera detaljplanen för Forsmark för att bland annat möjliggöra en lokalisering av ett slutförvar för använt kärnbränsle samt en utbyggnad av SFR. För närvarande pågår samrådskedet i detaljplaneprocessen.

Vad gäller tillkommande transporter, så visar Vägverkets trafikprognos på en ganska stor allmän ökning av trafiken fram till år 2060. Skulle slutförvaret förläggas till Forsmark blir det ytterligare ett mindre tillskott av persontrafik och bergtransporter.

Visade OH-bilder finns i *bilaga 5B*.

Diskussion i anslutning till presentationen

Diskuterades kring möjligheterna att täta berget, för att göra ”tratten” för grundvattenavsänkning så liten som möjligt. Det finns bara vinster med att täta berget noga. Kanske kan det också finnas möjligheter att återföra utpumpat grundvatten till marken? SKB tittar på metoder för rening av vattnet och ser inga problem med att släppa ut det i Östersjön efter rening.

6. Övriga frågor

Det fanns inga övriga frågor.

7. Öppen frågestund

Öppen frågestund förekom några gånger under möten, som utfyllnad när tekniken krånglade. Alla frågor har dock samlats i detta avsnitt.

Fråga: MKG påpekar att utvärderingen av användning av medel ur Kärnavfallsfonden endast gäller miljöorganisationernas medel, där det har varit fråga om en försöksverksamhet på fyra år, 2005–2008.

När finansieringsförordningen ändras 1 januari 2008 kommer möjligheten för kommuner att söka medel ur Kärnavfallsfonden att förändras. MKG undrar hur möjligheterna för regionförbunden i Kalmar län respektive Uppsala län att erhålla medel ur fonden påverkas?

Svar: SKI svarade att det verkar inte som de möjligheterna kommer att påverkas.

Fråga: MKG vill veta varför närboendemötet i Forsmark den 8 september 2007, som tydligen även var ett samrådsmöte, inte har funnits med i SKB:s samrådplanering. Hur gjordes inbjudan till mötet? Bjöds närboende på Gräsö in till mötet? Finns det andra förändringar i den samrådsplan som finns på SKB:s webbplats (daterad 070510)?

Svar: SKB svarade att genomförandet av formellt samråd i anslutning till närboendemötet har föranletts av ett generellt sett svalt intresse från närboende att delta på de allmänna samrådsmötena. Det har hänt att de går i pausen. Det har kommit synpunkter från några närboende att mötena domineras av de stora miljöorganisationerna, som mest driver formaliafrågor och att närboende inte ges nödvändigt utrymme att komma till tals med sina frågor. Bästa tillfället att nå dem är på närboendemöten, där är uppslutningen stor. SKB:s syfte med samråden är att vi vill nå alla.

Inbjudan till närboendemötet skickades till alla inom en tiokilometers radie från området för platsundersökningarna. Gräsö ingår inte.

Samrådsplanen kan även fortsättningsvis komma att ändras, både vad gäller datum och teman.

Fråga: Frågan som ställs är, slutförvar här eller i Oskarshamn? Nya regeringen kanske vill pröva andra alternativ än slutförvaring. Bränslet i Clab är ju värt mycket pengar. Nu är det ju tillåtet att forska igen. Gå på "alliansen" och få dem att ompröva beslutet om slutförvaring. Det är bättre att satsa på uppbyggnad och nyttiggöra resurserna. Vad kostar en kopparkapsel? Inkapslingsanläggningen ska väl ligga i Oskarshamn?

Svar: Länsstyrelsen svarade att det inte är myndigheternas sak att bedriva politisk agitation mot regeringen. Arbetet måste utgå från dagens beslut och lagstiftning.

Östhammars kommun påpekade att de politiska partierna lobbar med sina åsikter.

SKB informerade om att en tidigare beräkning var att en kopparkapsel kostar drygt en miljon kronor. Kopparkapselpriserna har sedan dess stigit varför kostnaden i dag troligen är högre. SKB:s förslag är att inkapslingsanläggningen ska ligga i Oskarshamn. Det ger en enkel hantering eftersom bränslet finns i Clab. Sedan styr säkerheten valet av plats, som ansökan för slutförvaret kommer att gälla. Den preliminära bedömningen är att båda platserna duger.

Fråga: SERO anser att olyckan i Forsmark visade på brister kring beredskapen för katastrofer. Det verkar inte som om tillräckliga resurser eller expertis finns på Länsstyrelsen. SERO föreslår en central övervakning dygnet runt, som också kan övervaka Clab för all framtid. Om hundra år finns inte SKB längre.

Svar: Länsstyrelsen framförde att man regelbundet övar utrymning i händelse av olycka. Den regionala beredskapen är god och den kommunala kanske ännu bättre. Om det behövs finns det möjligheter att få förstärkning nationellt. Nationellt sett är beredskapen däremot mer tveksam. Ett aktuellt exempel på det är ju tsunamin i Thailand. Det tog lång tid innan man samlat sig nationellt. Spontant tycker därför inte Länsstyrelsen att en central övervakning är av intresse.

Östhammars kommun påpekade att slutförvaret inte kommer vara, varken industrins eller ett kommunalt ansvar i hundra år. Ansvaret kommer att överlämnas från industrin till staten. En del av ansvaret ligger redan centralt på SSI och SKI.

SSI informerade om att det finns en central övervakning – SSI har i uppgift att på nationell nivå planera och organisera beredskapen mot radiologiska olyckor. Det görs i samverkan med bland andra SKI och Räddningsverket. Beredskapen fungerar bra och man övar regelbundet tillsammans med lokala och regionala instanser.

Diskussion kring alternativa metoder

Diskussionen grundade sig på dels tidigare påpekande att bränslet i Clab är för värdefullt för att slutförvaras, dels på att metoder för upparbetning faktiskt finns och används.

Östhammars kommun framförde att värdet på bränslet som ligger i Clab är beroende på tillgången och efterfrågan på bränsle från kärnkraftverk. För att kunna utnyttja bränslet krävs stora satsningar på nya reaktorer. Dagens metoder för upparbetning fyller inte heller våra krav på miljösäkerhet. Utvärderingen av andra metoder finns med hela tiden. Eventuellt utnyttjande av upparbetning ligger långt fram i tiden.

SERO menade att transmutation ligger minst 50 år fram i tiden och inte är lämpligt för svensk del, eftersom Östersjön redan är det mest radioaktivt förorenade havet. Kommunen håller inte med om uppgifterna att Östersjön är så förorenad.

Frågeställaren påpekade att upparbetning pågår i Frankrike och Storbritannien. Till och med Thorbjörn Fälldin ansåg ju att upparbetning var bra. Bränslet finns ju i dag och det är vansinnigt att lägga ned det i berget. Vad gäller upparbetning och Thorbjörn Fälldin besvarades det med att ett villkor för att få bygga kärnkraften, var att visa att det fanns en lösning för avfallet. Upparbetning var det enda som stod till buds då.

Fråga: Det poängterades tidigare att sambedömningen av inkapslingsanläggningen och slutförvaret var viktig, men vad händer med planerna för slutförvaret för långlivat avfall? Nu planerar FKA för ett mellanlager av interndelar. Tidigare har det sagts att det skulle slutförvaras i samma slutförvar som för använt kärnbränsle. Vad gäller nu?

Svar: SKB svarade att det ännu inte finns någon detaljplanering för var ett förvar för annat avfall ska ligga. På OKG finns ett berggrum för torr mellanlagring av låg- och medelaktivt avfall (BFA). Det kan utnyttjas som mellanlager för långlivat avfall. Behovet av ett slutförvar bedöms komma omkring år 2040. Lokalisering är inte påbörjad.

Fråga: När kommer resultaten från vatten- och kemianalyserna från slutförvarsnivån?

Svar: SKB svarade att resultaten har använts i SR-Can och finns redovisade i någon av alla de rapporter som producerats.

Fråga: Vem äger marken i Oskarshamn?

Svar: SKB svarade att området i Laxemar ägs av cirka 50 privatpersoner.

Fråga: MKG är angeläget om att så många som möjligt kan få så stor insyn som möjligt i den pågående kärnavfallsprocessen. Antalet möten med Samråds- och MKB-grupp Forsmark har under 2007 reducerats. Under våren ställdes två möten in. MKG har skrivit ett brev till länsstyrelserna, myndigheterna, kommunerna och SKB om den framtida planeringen av verksamheten inom MKB-forum i Oskarshamn och Samråds- och MKB-grupp Forsmark. Länsstyrelsen i Uppsala län har svarat MKG och säger att det är Länsstyrelsens ambition att även fortsättningsvis medverka till att ge berörd allmänhet och ideella föreningar goda möjligheter till insyn i Samråds- och MKB-grupp Forsmarks sammanträden. Hur kommer denna fråga att hanteras av de övriga deltagarna i Samråds- och MKB-grupp Forsmark?

Svar: Östhammars kommun är också angelägen om att så många som möjligt ska få bred insyn och information om vad som pågår. Man har inte ännu specifikt berett ett svar på MKG:s skrivelse.

SKB noterade att MKG ställde samma fråga på mötet med MKB-forum i Oskarshamn dagen innan (12 september) och ger samma svar:

Det fanns former för regionala möten långt innan det blev en formell samrådsprocess. Kommunen ville ha ett forum för att träffa myndigheterna och SKB. Nu har dessa möten utvecklats och ingår i den formella delen av samråden enligt miljöbalkens 6:e kapitel och därmed är det SKB som ansvarar. Syfte, deltagare och arbetsordning är överenskommet i arbetsformerna. Dagordningen för mötena tas fram av en arbetsgrupp, med representanter för parterna.

SSI framförde att man sannolikt kommer att svara MKG nästa vecka.

SKI är angelägna om bra former för mötena. I den här konstellationen ser man sig främst som rådgivande organ till kommunen.

Fråga: MKG påpekar att man anser att det är svårt att få information på samma "nivå" som till exempel kommunen får.

Svar: SKB noterar att MKG säger att man inte får tillräckligt med information för att kunna granska SKB:s arbete, men det är ju inte heller avsikten. MKG får medel från Kärnavfallsfonden för att följa samråden. MKG har tackat nej till att komma på informationsmöten. SKB bjöd till exempel in till ett informationsmöte om SR-Can, där även experterna skulle delta, men MKG tackade nej och hänvisade till att man ville vara med på samma möte som myndigheterna och kommunerna. SKB välkomnar MKG:s deltagande på möten, dock inte alla möten som SKB arrangerar.

8. Nästa möte

Nästa möte hålls den 5 december, på Arlanda. Mötet blir gemensamt för MKB-forum i Oskarshamn och Samråds- och MKB-grupp Forsmark.

9. Inför fältbesöket

Bengt Leijon informerade om var samlingen sker inför fältbesöket efter lunch och vilket område som skulle besökas.

Vid protokollet

Sofie Tunbrant

Justeras

Leif Byman (ordförande)

SKI

SSI

Östhammars kommun

SKB